

บทที่ 2

วิธีการวิจัย

2.1 วิธีดำเนินการวิจัย

2.1.1 การศึกษาลักษณะน้ำเสียของโรงงานสกัดน้ำมันปาล์ม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) การเก็บตัวอย่างน้ำ ทำการเก็บตัวอย่างน้ำเสียจากโรงงานน้ำมันพืชบริษัทจำกัด ในบ่อที่ 1 ของโรงงาน (ภาพประกอบที่ 8) เพื่อนำมาวิเคราะห์หาลักษณะน้ำเสียพื้นฐานที่ทำการศึกษาคือ Temperature, pH, Alkalinity, Volatile Fatty Acids, Color, TCOD, SCOD, BOD₅, SS, TKN, NH₄⁺-N, TP และ Oil and Grease

2) วิธีการเก็บตัวอย่างน้ำ เลือกวิธีการเก็บตัวอย่างน้ำแบบการจ้วง (Grab Sampling) และน้ำเสียที่ทำการเก็บตัวอย่างจะวิเคราะห์พารามิเตอร์ pH และ Temperature ที่จุดเก็บตัวอย่าง ส่วนพารามิเตอร์ที่ทำการวิเคราะห์ในห้องปฏิบัติการจะใช้วิธีตาม Standard Methods for the Examination of Water and Wastewater 20th Edition (APHA, AWWA and WEF, 1998)

3) วิเคราะห์คุณภาพของน้ำเสียทางเคมีโดยใช้วิธีการวิเคราะห์ แสดงดังตารางที่ 9

2.1.2 การเริ่มต้นระบบ (Start-up)

ในการทดลองนี้ได้ทำการเริ่มต้นระบบโดยการเติมหัวเชื้อจุลินทรีย์ (Seed) ที่นำมาจากระบบบำบัดแบบไร้อากาศของโรงงานอุตสาหกรรมอาหารทะเลในพื้นที่ ในรูปของ MLSS ซึ่งเติมในแต่ละถังปฏิบัติการเท่ากับ 18,000 มก./ล. แล้วเติมน้ำสะอาดเข้าระบบจนได้ปริมาตร (Working Volume) 5 ลิตร หลังจากเติมเชื้อตั้งต้นแล้ว จึงเติมน้ำเสียเข้าระบบด้วยภาระบรรทุกสารอินทรีย์ (OLR) ที่ต่ำก่อน (OLR 0.23 กก./ลบ.ม./วัน) เพื่อไม่ให้เกิด Shock Load ต่อจุลินทรีย์ที่อยู่ในระบบ และเพื่อให้หัวเชื้อจุลินทรีย์คุ้นเคยกับน้ำเสียใหม่ จนกว่าระบบเข้าสู่สภาวะคงตัว (Stable Condition) และเริ่มเปลี่ยนการทดลองที่ OLR ในชุดการทดลองต่างๆ

2.1.3 สภาพะการการทดลองที่ศึกษา

2.1.3.1 สภาพะการทำงานของระบบทั้ง 2 ชุดการทดลอง

การทดลองครั้งนี้มีทั้งหมด 2 ชุดการทดลอง เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของการบำบัดสารอินทรีย์ของระบบ ASBR แบบขั้นตอนเดียวและแบบสองขั้นตอน โดยกำหนดสภาพะการทำงานในช่วง Thermophilic (ThASBR) และ Mesophilic (MeASBR) และมีการเดินระบบพร้อมกัน ซึ่งกำหนดให้ 1 วัฏจักรของการทดลองเท่ากับ 6 ชั่วโมงทุกการทดลอง มีรายละเอียดดังตารางที่ 10

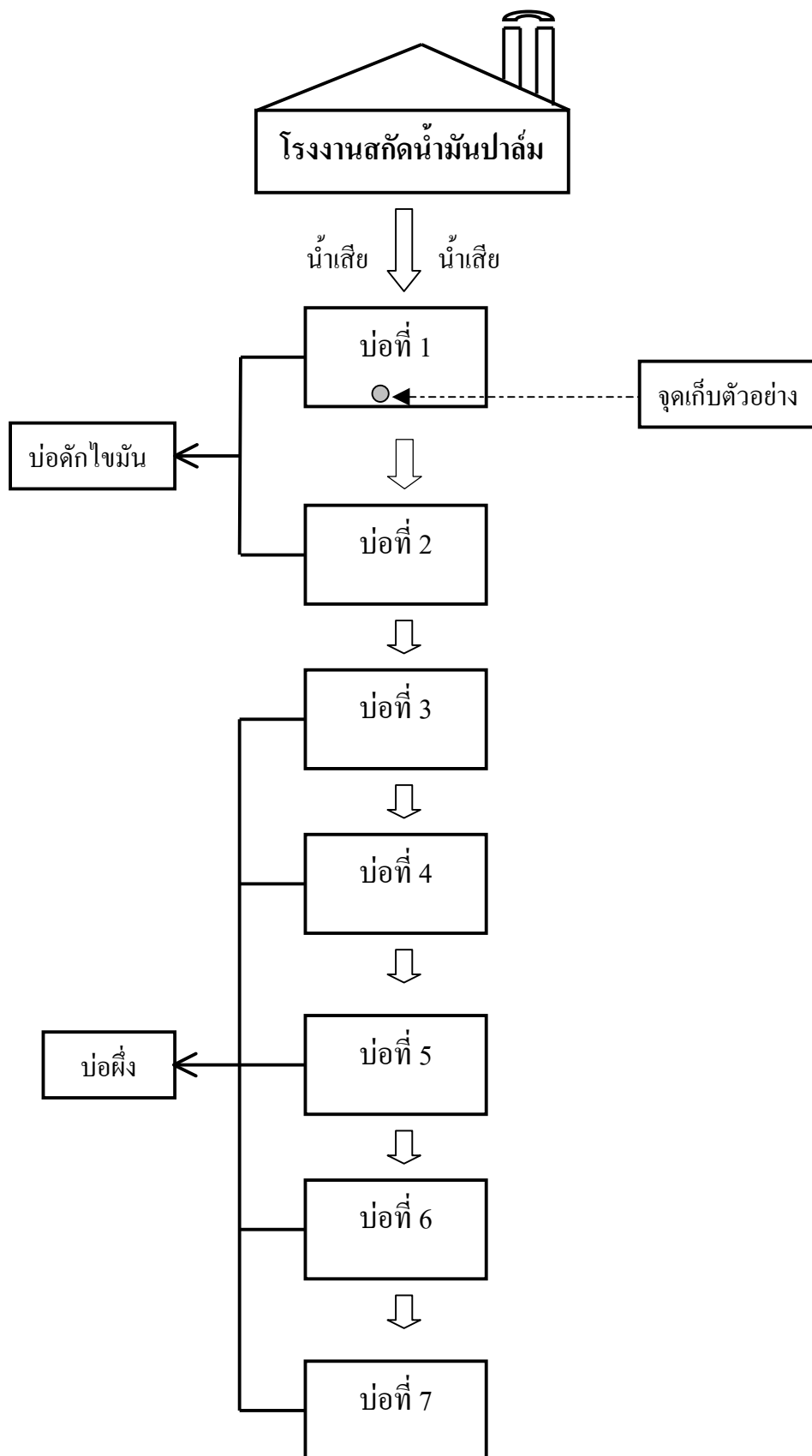
ตารางที่ 9 วิธีวิเคราะห์คุณภาพน้ำเสียทางเคมี

Parameters	Method
Temperature	Thermometer
pH	pH meter
Alkalinity	Direct Titration Method
Volatile Fatty Acids	Direct Titration Method
*Color	Space Unit Method
BOD ₅	5-Day BOD Test
TCOD	Close reflux, Titrimetric Method
SCOD	Filter/Close reflux, Titrimetric Method
TKN	Macro-Kjeldahl Method
NH ₄ ⁺ -N	Titrimetric Method
Total Phosphorus	Persulfate Digestion, Vanadomolybdophosphoric Acid
Oil and Grease	Soxhlet Extraction Method
SS	Gravimetric Method
MLSS	Gravimetric Method
MLVSS	Gravimetric Method

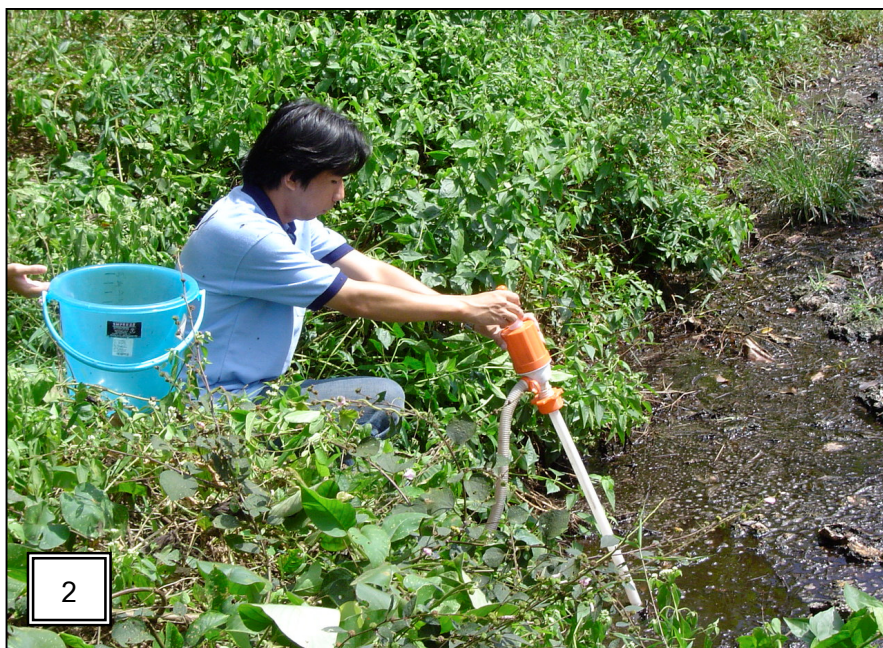
ที่มา : APHA, AWWA and WEF (1998) ; * มั่นสิน ตันจุลเวศม์ (2540)

ตารางที่ 10 วัฏจักรการทดลองของระบบ ASBR แบบขึ้นตอนเดียวและแบบสองขั้นตอน

ช่วงเวลา	ระยะเวลา			หมายเหตุ
	ชั่วโมง	นาที	วินาที	
เติมน้ำเสีย (Feed)	00	00	20-140	เวลาการ Feed ขึ้นกับ OLR ของชุดการทดลองต่างๆ
ทำปฏิกิริยา (React)	5	58	0-120	โดยจะมีการกวนให้กับระบบทุกๆ 30 นาที
ตกตะกอน (Settle)	00	30	00	หลังจากที่มีการกวนให้กับระบบ
ปล่อยน้ำทิ้ง (Decant)	00	00	20-140	เวลาการ Decant ขึ้นกับ OLR ของชุดการทดลองต่างๆ

ภาพประกอบ 8 จุดเก็บตัวอย่างและฝังลำดับการบำบัดน้ำเสียของโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มที่ศึกษา

ภาพประกอบ 9 ลักษณะของบ่อดักไขมันบ่อที่ 1 ของโรงงานสกัดน้ำมันปาล์ม (1) และจุดที่ใช้ในการเก็บตัวอย่าง (2)

2.1.3.2 ลักษณะการทำงานของระบบทั้ง 2 ชุดการทดลอง

ในการทดลองนี้ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ระยะ คือการทดลองระยะที่ 1 เป็นการเปรียบเทียบประสิทธิภาพของการบำบัดสารอินทรีย์จากน้ำเสียโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มโดยระบบ ASBR แบบขั้นตอนเดียว การทดลองดำเนินการภายใต้ค่าระยะเวลาเก็บกัก (HRT) และอัตราภาระบรรทุกสารอินทรีย์ (OLR) ดังแสดงตารางที่ 11 ในรูปแบบของถังปฏิกริยา ThASBR และ MeASBR ทดลอง และการทดลองระยะที่ 2 เพื่อประเมินประสิทธิภาพของระบบ ASBR ทั้ง 2 ถังปฏิกริยาเมื่อมาต่อกันเป็นระบบ ASBR สองขั้นตอนแบบ Thermo-Meso ซึ่งมีถังปฏิกริยาแรกเป็น ThASBR และถังปฏิกริยาที่สองเป็น MeASBR โดยถังปฏิกริยา ThASBR ทดลองภายใต้ HRT ที่แตกต่างกัน แต่ถังปฏิกริยา MeASBR ทดลองภายใต้ HRT คงที่เท่ากับ 2 วัน ตลอดการทดลอง จากนั้นในช่วงท้ายของการทดลอง ได้ปรับลดอุณหภูมิของถังปฏิกริยา ThASBR จาก 55 องศาเซลเซียส เป็น 35 องศาเซลเซียส ทำให้ระบบเป็นแบบ Meso-Meso และเดินระบบที่ OLR รวมเท่ากับ 3.50 กก./ลบม./วัน ดังแสดงในตารางที่ 12

ตารางที่ 11 ลักษณะการทำงานของระบบ ASBR แบบขั้นตอนเดียวของถังปฏิกริยา Thermophilic และถังปฏิกริยา Mesophilic

ช่วงที่	OLR (kgCOD/ m ³ .d)	Q (L/d)	HRT (d)
Start-up	0.23	0.32	15.6
1	0.50	0.69	7.2
2	1.00	0.50	10.0
3	2.00	1.00	5.0
4	3.50	1.75	2.9
5	5.00	2.50	2.0

หมายเหตุ : เมื่อ TCOD น้ำเสียเข้าระบบในช่วง Start-up และ ระยะที่ 1 มีค่าเท่ากับ 3,600 มก./ล. ส่วนระยะที่ 2-5 มีค่าเท่ากับ 9,996 มก./ล.

ตารางที่ 12 ลักษณะการทำงานของระบบ ASBR แบบสองขั้นตอนของถังปฏิกริยา Thermophilic และถังปฏิกริยา Mesophilic

ช่วงที่	Thermophilic ASBR			Mesophilic ASBR			HRT รวม $HRT_{ThASBR} + HRT_{MeASBR}$ (d)	OLR รวม ($TCOD_{เข้า} / HRT_{รวม}$) ($kg / m^3 \cdot d$)
	Q (L/d)	HRT (d)	OLR ($kg / m^3 \cdot d$)	Q (L/d)	HRT (d)	OLR ($kg / m^3 \cdot d$)		
6	2.50	2.00	5.0	2.5	2.00	*	4.00	2.50
7	3.75	1.33	7.5	2.5	2.00	*	3.33	3.00
8**	6.02	0.83	12.0	2.5	2.00	*	2.83	3.50

หมายเหตุ : 1. เมื่อ TCOD ของน้ำเสียที่เข้าระบบที่ถังปฏิกริยา Thermophilic มีค่าเท่ากับ 9,996 มก./ล.

2. * OLR เข้าถังปฏิกริยา Mesophilic ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพการบำบัดของถังปฏิกริยา Thermophilic

3. ** หลังจากทำการทดลองระยะที่ 8 สิ้นสุดแล้ว จากนั้นได้ปรับเปลี่ยนระบบ ASBR ให้เป็นถังปฏิกริยา Mesophilic ทั้ง 2 ถังเชื่อมต่อด้วยกันแล้วทดลองเดินระบบระยะที่ 8 ใหม่อีกครั้ง

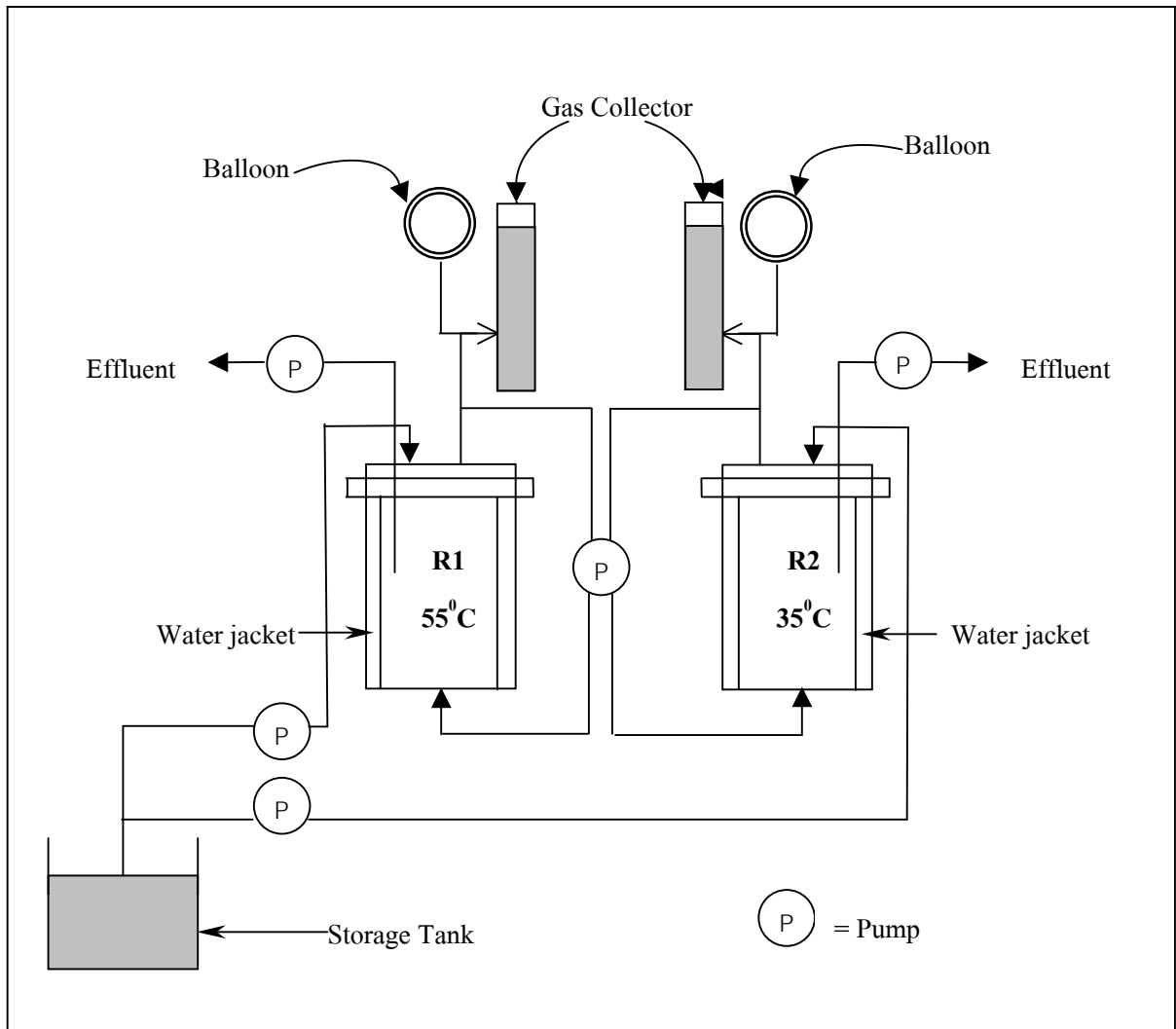
2.1.4 การศึกษาก๊าซชีวภาพ

การศึกษาก๊าซชีวภาพที่เกิดขึ้นโดยการแทนที่น้ำ ซึ่งจะทำให้การวัดทุกวัน สำหรับองค์ประกอบของก๊าซชีวภาพจะทำการตรวจวัดเฉพาะก๊าซมีเทน (CH_4) ซึ่งวิเคราะห์โดยเครื่อง Gas Chromatography (GC) ยี่ห้อ Hewlette Packard รุ่น HP6890 สำหรับ Detector ที่ใช้คือ Thermal Conductivity Detector (TCD) โดยตัวอย่างก๊าซทำการส่งวิเคราะห์ ซึ่งจะใช้ก๊าซที่ได้จากจุดเก็บตัวอย่างก๊าซในระบบ ASBR ที่เป็นตัวอย่างก๊าซก่อนจะเข้าสู่อุปกรณ์วัดปริมาณก๊าซชีวภาพ

2.1.5 ระบบบำบัดน้ำเสียจำลองในห้องปฏิบัติการ

จากสภาวะการทำงานดังกล่าวข้างต้น จะทำการทดลองเดินระบบพร้อมกันทั้ง 2 ถังปฏิกริยา กล่าวคือ ถังปฏิกริยาที่ 1 ทำการทดลองที่ Thermophilic ส่วนถังปฏิกริยาที่ 2 ทำการทดลองที่ Mesophilic สำหรับถังปฏิกริยาที่ใช้ในการทดลองมี 2 ชั้น โดยถังชั้นในเป็นถังที่ใช้บำบัดน้ำเสียซึ่งจะมีถังชั้นนอกครอบอยู่ และระหว่างถังชั้นนอกและชั้นในจะบรรจุน้ำอุ่นหล่อ (Water Jacket) ที่มีการควบคุมอุณหภูมิด้วยชุดควบคุมอุณหภูมิให้ได้อุณหภูมิ 55 ± 1 และ 35 ± 1 องศาเซลเซียส ของถังปฏิกริยา ThASBR และ MeASBR ตามลำดับ และจะมีการนำก๊าซชีวภาพที่เกิดขึ้นจากระบบที่รวบรวมอยู่ในบอลูน (Balloon) ส่งผ่านทางท่อโดยใช้ปั๊มหมุนวนเพื่อช่วยในการกวนให้จุลินทรีย์ได้สัมผัสกับน้ำเสียเข้าสู่ถังปฏิกริยาทุกๆ 30 นาที (ภาพประกอบที่ 10) ซึ่งทั้ง 2 ชุดการทดลองจะมีการเก็บตัวอย่าง และวิเคราะห์ข้อมูลตลอดการทดลอง แต่ละชุดการทดลองจะสิ้นสุดเมื่อระบบเข้าสู่สภาวะคงตัว (Stable Condition) โดยดูจากประสิทธิภาพการบำบัด TCOD

และอัตราการผลิตก๊าซชีวภาพ ที่มีค่าใกล้เคียงกันและเปลี่ยนแปลงไม่เกิน $\pm$ ร้อยละ 10 เป็นระยะเวลาประมาณ 1-2 สัปดาห์ติดต่อกัน

ภาพประกอบ 10 แบบจำลองระบบบำบัดน้ำเสีย ASBR ในห้องปฏิบัติการ

1. ถังปฏิกริยา Thermophilic	5. Peristaltic pump
2. ถังปฏิกริยา Mesophilic	6. บอลลูก
3. ชุดควบคุมอุณหภูมิ	7. ถังรวบรวมก๊าซชีวภาพ
4. ถังน้ำอุ่นหล่อ	8. ถังรองรับน้ำทิ้ง

ภาพประกอบ 11 ลักษณะของชุดอุปกรณ์ประกอบของระบบ ASBR ที่ใช้ในห้องปฏิบัติการ

2.1.6 ความถี่การตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำเสียเข้าระบบและน้ำทิ้งจากระบบบำบัด ASBR

ในการวิเคราะห์คุณภาพน้ำ เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพของระบบทั้ง 2 ชุดการทดลอง แสดงดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 ความถี่การตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำเสียและน้ำทิ้งจากระบบบำบัด ASBR

Parameters	Frequency of monitoring
Temperature	ทุกวัน
pH	ทุกวัน
Alkalinity	สัปดาห์ 2 ครั้ง
Volatile Fatty Acids	สัปดาห์ 2 ครั้ง
Color	สัปดาห์ 1 ครั้ง
TCOD	สัปดาห์ 2 ครั้ง
SCOD	สัปดาห์ 2 ครั้ง
BOD ₅	สัปดาห์ 1 ครั้ง
SS	สัปดาห์ 2 ครั้ง
TKN	สัปดาห์ 1 ครั้ง
NH ₄ ⁺ -N	สัปดาห์ 1 ครั้ง
TP	สัปดาห์ 1 ครั้ง
Oil and Grease	สัปดาห์ 1 ครั้ง
Biogas production	ทุกวัน
MLSS	สิ้นสุดการทดลอง
MLVSS	สิ้นสุดการทดลอง

2.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

เปรียบเทียบประสิทธิภาพในการบำบัดสารอินทรีย์ของระบบบำบัดระหว่างชุดตั้งปฏิบัติการ ThASBR และตั้งปฏิบัติการ MeASBR ในรูปของร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้ Independent Samples T-Test สำหรับชุดการทดลองที่ 1 ซึ่งทดลองแบบขั้นตอนเดียวในการเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการกำจัดสารอินทรีย์ของทั้ง 2 สภาวะ

2.3 วัสดุ

วัสดุที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

2.3.1 ตัวอย่างน้ำเสีย จากบ่อดักไขมันบ่อแรกของโรงงานสกัดน้ำมันปาล์ม ที่เลือกทำการศึกษา คือ โรงงานน้ำมันพืชบริสุทธิ์ ตั้งอยู่ในตำบลบ้านพรุ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

2.3.2 หัวเชื้อจุลินทรีย์ (Seed) นำมาจากระบบบำบัดแบบไร้อากาศ ของโรงงานห้องเย็น โชติวัฒน์ ตั้งอยู่ในตำบลคอหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (ภาพประกอบ 13)

2.3.3 สารเคมีที่ใช้ในการวิเคราะห์ (ระบุในภาคผนวก ข)

2.4 อุปกรณ์

อุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

2.4.1 อุปกรณ์เก็บตัวอย่าง ได้แก่

- 1) ขวดโพลีเอทิลีนขนาด 1 ลิตร
- 2) ถังพลาสติกขนาด 10 ลิตร
- 3) แกลลอนพลาสติกขนาด 25 และ 30 ลิตร

2.4.2 อุปกรณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ลักษณะน้ำเสียในห้องปฏิบัติการ ได้แก่

- 1) UV-VIS Spectrophotometer ผลิตภัณฑ์ Shimadzu รุ่น UV 1601
- 2) Refrigerated superspeed centrifuge ผลิตภัณฑ์ Sorvall รุ่น Super T21
- 3) Touch mixer ผลิตภัณฑ์ Fisher Scientific รุ่น 231
- 4) เครื่องชั่ง 2 ตำแหน่ง ผลิตภัณฑ์ Mettler Toledo รุ่น PB1502
- 5) เครื่องชั่ง 4 ตำแหน่ง ผลิตภัณฑ์ Mettler Toledo รุ่น AB 204
- 6) เครื่องลดปริมาตรตัวอย่าง (Rotary Evaporator) ผลิตภัณฑ์ Buchi รุ่น R-114
- 7) เครื่องวัดพีเอช (pH meter) ผลิตภัณฑ์ WTW รุ่น pH 526
- 8) ตู้อบความร้อนแห้ง (Hot air oven) ผลิตภัณฑ์ Contherm รุ่น 240M
- 9) เตาเผา (Furnace) ผลิตภัณฑ์ Thermolyne รุ่น 6000
- 10) เครื่องกวนชนิดใช้แม่เหล็ก (Magnetic stirrer) และเตาไฟฟ้า (Hot plate) ของ Framo รุ่น M 21/1
- 11) เครื่องปั๊มสุญญากาศ (Vacuum pump) ผลิตภัณฑ์ GAST รุ่น 0296
- 12) ตู้ดูดความชื้น (Desiccator) ผลิตภัณฑ์ Sanplatee
- 13) ตู้บ่มบีโอดี (BOD incubator) ผลิตภัณฑ์ ภายในประเทศ

- 14) เตาย่อยสลายตัวอย่างสำหรับซีไอดีแบบปิด (Heating Blocks) ผลิตภัณฑ์ J.P Selecta รุ่น R.A.T.
- 15) ชุดกลั่นแอมโมเนีย (Ammonia Distillation Apparatus) ผลิตภัณฑ์ Gerhardt รุ่น EV 16
- 16) ชุดสกัดซอกซ์เลต (Soxhlet Extraction Apparatus) ผลิตภัณฑ์ Selecta รุ่น 6002316

2.4.3 อุปกรณ์ประกอบแบบจำลองระบบระดับห้องปฏิบัติการ (รายละเอียดดังภาพประกอบที่ 11)

ภายในชุดระบบบำบัดน้ำเสีย ASBR จะประกอบไปด้วย อุปกรณ์ที่สำคัญ ดังนี้

1) ถังปฏิกรณ์ (Reactor) ถังปฏิกรณ์เป็นทรงกระบอก 2 ชั้น ทำด้วยพลาสติกอะคริลิก (Acrylic Plastic) ชั้นนอกจะบรรจุน้ำอุ่นหล่อ เส้นผ่านศูนย์กลางภายใน 13.6 เซนติเมตร ชั้นในจะบรรจุน้ำเสีย เส้นผ่านศูนย์กลางภายใน 9.0 เซนติเมตร ทั้ง 2 ถัง หนา 0.5 เซนติเมตร สูง 120.0 เซนติเมตร ถังปฏิกรณ์สามารถบรรจุน้ำเสียได้ประมาณ 6.0 ลิตร

2) ถังรวบรวมก๊าซ (Gas Collector) เป็นทรงกระบอกทำด้วยพลาสติกอะคริลิก (Acrylic Plastic) เส้นผ่านศูนย์กลางภายใน 14.7 เซนติเมตร หนา 0.5 เซนติเมตร สูง 98.0 เซนติเมตร จำนวน 2 ใบ ในแต่ละใบมีปริมาตรบรรจุก๊าซได้ประมาณ 15.0 ลิตร

3) ถังน้ำอุ่นหล่อ (Water Jacket) เป็นทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า ทำด้วยพลาสติกอะคริลิก (Acrylic Plastic) มีขนาดความกว้าง × ยาว × สูง คือ 18.0 × 29.5 × 31.0 เซนติเมตร และหนา 1.5 เซนติเมตร จำนวน 2 ใบ ซึ่งจะมีชุดควบคุมอุณหภูมิติดตั้งไว้ และสามารถปรับอุณหภูมิได้

4) Peristaltic pump จำนวนทั้งหมด 5 ตัว ซึ่งจะมีปั๊มปรับความแรงสำหรับปรับความเร็วของน้ำเสียตามความต้องการ ใช้สำหรับปั้มน้ำเสียเข้า-ออกระบบ จำนวน 4 ตัว และใช้ในการกวนผสม (Gas Recirculation) อีก 1 ตัว เพื่อกวนน้ำเสียในถังปฏิกรณ์ให้ผสมกันอย่างทั่วถึง และปั๊มทั้งหมดถูกควบคุมเวลาในการทำงานโดยเครื่องคอมพิวเตอร์

5) เส้นท่อ เป็นทรงกลมทำด้วยพลาสติก (Plastic) เส้นผ่านศูนย์กลางภายใน 0.9 เซนติเมตร ใช้สำหรับเป็นท่อทางน้ำเข้า-น้ำออก และส่งก๊าซชีวภาพหมุนวนเพื่อกวนให้กับระบบ

6) เครื่องคอมพิวเตอร์ (Computer) ใช้สำหรับควบคุมเวลาในการสูบน้ำเสียเข้าและออกจากระบบ และการกวนให้กับระบบในถังปฏิกรณ์

7) บอลลูนขยายหด (Balloon) ใช้สำหรับรวบรวมก๊าซก่อนที่จะนำไปใช้สำหรับการกวนให้กับระบบในถังปฏิกรณ์

8) ถังเก็บน้ำทิ้ง (Storage Tank) จำนวนถังที่ใช้ใส่น้ำทิ้งจำนวน 2 ใบ ใช้ในการรองรับน้ำทิ้งที่ผ่านระบบบำบัด

9) ถังบรรจุน้ำพลาสติกขนาด 25 ลิตร สำหรับเก็บตัวอย่างน้ำเสียมาใช้ในการทดลอง